

Caserne

Woningen in de historische stadskern

/ Atelier d'Architecture Matador

/ rue des Trois Boudins et rue des Arbalestriers – 7000 Bergen

Dit project werd onlangs tweemaal bekroond op de Grote Prijs Architectuur van Wallonië. Het komt voort uit een publiek-privaat samenwerkingsverband dat in 2006 op touw gezet werd door de stad Bergen, meer bepaald via een gelimiteerde prijsvraag. Het doel van de wedstrijd was het toekennen van de eigendomsrechten van het laatste belangrijke beschikbare bouwterrein in het historische stadscentrum aan een laureaat met een goed concept, en niet zozeer aan de hoogste bieder. De stad Bergen nam de kosten voor de inrichting van de publieke ruimte op zich.

Grote Prijs Architectuur
van Wallonië 2015 en speciale
prijs 'Reconstruire sur la ville'

Het kwam erop aan een woonproject te ontwerpen – 120 woningen, enkele diensten en winkels, 150 parkeerplaatsen en een collectieve private tuin – op basis van een opgelegd overzichtsplan, gedreven door een gebrek aan beleving in het hart van een wijk die enkel uit belangrijke publieke voorzieningen bestaat, een stuk stad dat er op avonden en in weekends verlaten bijligt. Het winnende project komt echter los van de initiële gebondenheid aan het overzichtsplan en benadert de stedelijke ruimte en de plaatselijke woonomstandigheden een stuk ruimer, tot buiten de opgelegde perimeter.

Het woonblok in kwestie is het grootste in de Bergense binnenstad. De omvang van het geheel wijst op een dubbel manco: enerzijds het feit dat het de noordoostelijke wijken van de stad isoleerde, waardoor de omwonenden rond moeten rijden om het historische centrum te bereiken, anderzijds de afwezigheid van een manifeste publieke ruimte in vergelijking met de rest van de stad.

In het opgelegde overzichtsplan waren drie essentiële waarden opgenomen die het project moest weerspiegelen: een kleiner blok vormen om de band met het aanpalende ministerie van Financiën aan de noordzijde te beheersen via de creatie van een ruime collectieve tuin in het hart van de site, het doorwaadbare karakter van het blok benadrukken en de schaal van een erg lang, lineair bouwwerk nastreven. Om dit alles volledig tot uiting te laten komen, is het initiële masterplan aangepast: het geheel is uitgepuurd om het lengteaspect in de verf te zetten, er is een afbuiging voorzien om nieuwe zichten te creëren en er zijn vormaanpassingen gebeurd om de geometrieën op elkaar af te stemmen en de gebouwen op de site te laten fungeren als een geheel.

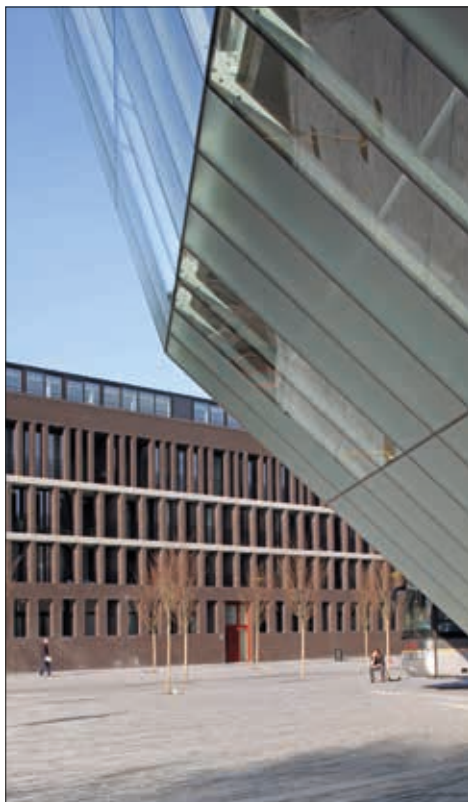
Ondanks deze ingrepen blijven de site en de publieke ruimtes nog steeds wanordelijk en ambigu. De architecten weken af van het opgelegde overzichtsplan door een klein gebouw toe te voegen, de kern van de nieuwe stedelijke inrichting die dezelfde geometrische regels volgt als voorheen geformuleerd, maar die zich tot buiten de grenzen van de wedstrijdperimeter uitstrekt.

Wat is de impact van dit kleine bijkomende gebouw?

1. Het vormt een tweede blok en geeft zo als het ware het andere deel van de site vrij, dat plaats biedt aan een kleine collectieve tuin.
2. Het genereert een 'bureneffect' door zich recht tegenover het lange gebouw te positioneren.
3. Het genereert publieke ruimte door een nieuwe, tweeledige plek in diabolovorm te creëren waarvan elk van de driehoeken een van de geïdentificeerde objecten in de picture zet, en dat terwijl het ze samenhoudt via de lineariteit van het lange gebouw.

Uiteindelijk is de magere topografie verdicht via het ontstaan van de diabolo, die een 'hoge' en een 'lage' plek creëert, voorbehouden voor zachte mobiliteit.

Voortaan betekent wonen in Bergen het inplanten van appartementen tussen publieke voetgangersruimtes en collectieve tuinen die stedelijke kwaliteiten garanderen in het historische stadscentrum. Door de verschillende wooneenheden te ontwikkelen met het oog op een collectieve ambitie van samenleven (de appartementen bevatten grote verscheidenheid aan typologieën), draagt het project bij tot de ontplooiing van de architectuur in de stad door ze te verrijken met een nieuwe publieke ruimte voor de bewoners van de wijk, de Bergense burgers en de gebruikers van alle instellingen die zich in de nabijheid bevinden.

Grand Prix
d'Architecture
de Wallonie

/ Ontwerpers

Ontwerpde architecten: **Atelier d'architecture Matador (+ Robbecht en Daem** in wedstrijdfase)
voerende architecten: **Atelier d'architecture Matador + Bureau Bouwtechniek**

Atelier d'architecture Matador SPRL
avenue Van Volxem 264 A – 1190 Brussel
tel. +32 (0)2 534 30 84 – www.matador.be

/ Medewerkers

Marc Mawet, Olivier Bourez, Olivier Dubucq,
Francesca Crosby, Julie Janssens

/ Stabiliteit

Planet Engineering

/ Speciale technieken

Himmos nv

/ EPB

Détang Engineering

/ Bouwheer

Himmos nv

/ Algemeen aannemer

Antwerpse Bouwwerken, Antwerpen

/ Foto's

© Maxime Delvaux

Caserne

Specifiek ingerichte publieke ruimte op de site van de Leopoldkazerne

/ Atelier 4d

/ place du manège en place Heuppen, Bergen

De inrichting van de publieke ruimtes van de Leopoldkazerne kadert in de denkoefening omtrent de revival van dit stedelijke geheel. De uitdaging is buitengewoon om verschillende redenen: gelegen binnen de muren van wat allicht de laatste 'vrije' site in het stadscentrum is, bezit deze nieuwe publieke ruimte een uitstraling die vergelijkbaar is met die van de zeldzame iconische plekjes in de stad. Bovendien maakt ze door haar ligging – middenin 'de culturele kilometer' van Mons 2015 – automatisch deel uit van het bruisende culturele leven op naburige locaties: Fondation Mons 2015, Arsonic, theater le Manège, Mondanéum...

Grand Prix
d'Architecture
de Wallonie

De kazernesite groeide uit tot een stedelijke kanker door de verloederding van de militaire gebouwen, maar is weer helemaal opgewaardeerd na een paar opeenvolgende prestigeprojecten (het justitiepaleis, theater le Manège). Het laatste in de reeks was de bouw van een honderdtal wooneenheden. Dit project, dat werd uitgedacht door Matador, heeft de verdienste dat het de geometrie van de publieke ruimtes helder definieert.

De publieke ruimtes bestaan uit twee grote, driehoekige plaatsen die in elkaar overlopen en zo samen een diabolovorm aannemen. Het topografische verschil tussen beide plekken komt tot uiting via de creatie van een brede architecturale trap.

De inrichting van de Place Heupgen, die bewust sober is vormgegeven, zet het meest markante element van de site in the picture: de Tour Valenciennoise, die deel uitmaakt van de middeleeuwse omwalling met vestinggrachten van de stad Bergen. De bomen, de zitbanken en de verlichting zijn scherp uitgelijnd.

De Place du Manège, die rechtstreeks aansluit op de binnenplaats van de Fondation Mons 2015, heeft dan weer meer de vormgeving van een klassiek wijkplein. De bomen, de zitbanken en de verlichting zijn er eerder ongeordend gepositioneerd.

Het geheel vormt een eenheid door de uniforme vloer- en trapbekleding. De blauwe steen draagt bij aan de accentuering van de contextuele elementen: de toren, het glaswerk van theater le Manège en de wooncomplexen in donkerbruine baksteen.

Het verlichtingsconcept is afgestemd op de specifieke eigenschappen van de twee plekken: ordelijke lijnen en een verlichting die de Tour Valenciennoise in de schijnwerpers plaatst voor de Place Heupgen; willekeurige lichtstippen die een scenografisch effect creëren dat doet denken aan het naburige theater voor de Place du Manège.

/ Atelier 4d SPRL
 avenue Albert 1er 77 – 5000 Namen
 tel. +32 (0)81 21 48 20
www.atelier4d.be

/ Bouwheer
 Stad Bergen

/ Aannemer
 Nutons

/ Foto's
 © Maxime Delvaux